

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

Кафедра психології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Колесник І.А.

« 29 » 11 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВСПБ 3.26. «ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ»

**ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
заочної форми навчання**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

Київ – 2018

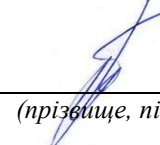
Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» для підготовки бакалаврів спеціальності 053 «Психологія».

Розробник: *Нежинська О. О.*, кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент: *Бегеза Л. Є.*, кандидат психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Затверджено на засіданні кафедри *психології та соціальної роботи*.
Протокол № 6 від 06 листопада 2018 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи

Пріб Г.А.
(прізвище, підпис)

Завідувач навчально-методичного відділу

Завиніченко Л.М.
(прізвище, підпис)

© Нежинська О.О., 2018
© Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості
України (ІПК ДСЗУ), 2018

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість: кредитів – 3; модулів – 2; змістових модулів – 4.	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова
		Рік підготовки
		III-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: заочна – 20 год.	Спеціальність 053 «Психологія»	Семестр
		VI-й
Загальна кількість годин – 90 год.		Лекції
		8 год.
Розподіл годин для заочної форми навчання: аудиторних – 14 год.; для самостійної роботи студента – 76 год.	Освітній ступінь: бакалавр	Практичні
		6 год.
		Семінарські
		-
		Самостійна робота
		56 год.
		Індивідуальні завдання
		20 год.
Вид контролю: залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить для заочної форми навчання – 18,4 %.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення курсу є ознайомлення студентів з психологічними причинами конфліктів, механізмами їх запобігання, перебігу та розв'язання.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці студентів фаху з питань:

- засвоєння різних теоретичних підходів до інтерпретації конфліктів;
- розуміння інваріантних ознак конфлікту, його проблемного поля, структури і динамічних характеристик;
- знань видів конфліктів, методів вивчення конфліктів в психологічній традиції;
- оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками по розв'язанню конфліктів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти набувають такі *компетентності*:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до аналізу концептуальних засад психології та визначення сутності законів і принципів психології;
- усне спілкування рідною мовою у процесі дискусії;
- знання другої мови при оволодінні іншомовними джерелами;
- вміння використовувати елементарні комп'ютерні навички (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office PowerPoint при підготовці доповіді з презентацією, робота в програмі SPSS для обробки статистичних даних);
- вміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здатність знаходити своє місце в системі сучасних ринкових відносин, визначення такої сфери професійної діяльності, в якій найповніше можна використати професійний та творчий потенціал на користь як суспільним, так і власним інтересам;
- розширення свого кругозору, підвищення професійної майстерності на основі самоосвіти.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- розуміння етичних аспектів проведення наукового дослідження;
- уміння працювати у команді;
- здатність до критики та самокритики під час дискусії;
- уміння донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід в галузі професійної діяльності;

- навички та уміння формування міжособистісних стосунків у колективі;
- розуміння традицій і звичаїв інших культур, уміння проявляти толерантне ставлення.

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність застосовувати знання методів психології на практиці;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність);
- здатність працювати самостійно при опрацюванні джерел, підготовці альтернативних підходів до висвітлення наукової проблеми;
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність нести соціальну відповідальність за діяльність організації.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- знання сутності теорій конфлікту в психології;
- знання природи і причини конфліктів;
- знання типології конфліктів;
- розуміння інваріантних ознак конфлікту, його проблемного поля, структурних і динамічних характеристик;
- знання анатомії конфлікту, його розвитку;
- знання стилів і стратегій поведінки в конфлікті;
- знання процедури примирення (переговори, посередництво, фасилітація, експертна порада), їх особливостей, особливостей та правил проведення;
- знання шляхів психокорекції конфліктної поведінки;
- знання вплив вікових особливостей особистості на її поведінку в конфлікті;
- вміння аналізувати конфліктну ситуацію та конфлікт;
- вміння складати карту конфлікту;
- вміння визначати причини конфлікту;
- вміння користуватися методиками для визначення конфліктності та агресивності особистості, наявності внутрішнього конфлікту, схильності до певних стилів поведінки в конфлікті, вмінь та рис, потрібних людині для здійснення процедур примирення;
- вміння готувати і проводити переговори та інші процедури примирення;
- вміння проводити тренінги (психокорекційні, навчальні);
- вміння проводити психокорекцію неадекватної, нерезультативної поведінки в конфлікті, конфліктних, агресивних рис особистості, внутрішнього конфлікту.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Природа і причини конфлікту

Тема 1. Предмет і об'єкт психології конфлікту.

Поняття «конфлікт» як широке коло різнорівневих явищ. Ознаки конфлікту. Класифікація конфліктних явищ. Конфлікт як об'єкт дослідження в різних наукових дисциплінах. Наукове визначення конфлікту.

Тема 2. Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту.

Філософсько-соціологічна традиція вивчення конфлікту.

Функціональна модель організації суспільства. Ідеї Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, Т. Парсонса.

Змістовий модуль 2. Психологічна традиція вивчення конфлікту

Тема 3. Конфлікт в різних підходах.

Конфлікт як інтрапсихічний феномен в психодинамічних підходах. Стадії психосоціального розвитку і конфлікт.

Конфлікт в ситуаційних підходах. Ситуаційний підхід до вивчення міжгрупових конфліктів і експерименти М. Шерифа.

Конфлікт в когнітивістських підходах. Інтерпретація конфлікту К. Левінім. Суб'єктивна оцінка ситуації як основа конфлікту.

Сучасні підходи до конфліктів. Позитивні функції конфліктів. Конфлікт як джерело розвитку.

Тема 4. Види конфліктів.

Внутрішньоособистісні, міжособистісні, міжгрупові, внутрішньогрупові конфлікти. Спільність конфліктів різних видів.

Тема 5. Методи вивчення конфліктів.

Експериментальні дослідження конфліктів в лабораторних умовах – ігрові процедури і створення конфлікту. Експериментальні дослідження з провокуванням конфліктів в природних умовах. Опитувальні методи.

Змістовий модуль 3. Феноменологія конфліктів

Тема 6. Компоненти проблемного поля конфліктів.

Компоненти проблемного поля конфліктів в різних інтерпретаціях (А. Анцупов і А. Шипилов, Л.Г. Петровська та ін.). Структурні характеристики конфлікту – сторони, умови, предмет, дії учасників, результат конфлікту.

Тема 7. Виникнення конфліктів.

Сприйняття ситуації, її інтерпретація та визначення. Теорема Томаса.

Визначення ситуації як конфліктної. Вибір стратегії реагування "відхід" від конфлікту, "боротьба", діалог. Конфліктна взаємодія.

Змістовий модуль 4. Розв'язання конфліктів

Тема 8. Управління конфліктами.

"Профілактика" конфліктності. Методи врегулювання конфліктів. "Силові" методи. Переговори. Моделі переговорів. Участь третьої сторони в розв'язанні конфліктів. Арбітраж. Медіаторство.

Тема 9. Робота з конфліктами в психологічній традиції.

Психотерапія. Робота з конфліктами з позицій психодинамічного підходу. Поведінкова психотерапія. Робота з конфліктами в руслі гуманістичної парадигми – клієнтцентрована терапія Роджерса, гештальттерапія.

Екзистенціальна психотерапія. Психологічне консультування. Групова психотерапевтична робота. Психологічне посередництво.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	у тому числі:				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивід. робота
90	8	–	6	56	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Природа і причини конфлікту						
<i>Тема 1.</i> Предмет і об'єкт психології конфлікту	8	1	–	1	6	–
<i>Тема 2.</i> Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту	7	1	–	–	6	–
Разом за змістовим модулем 1	15	2	–	1	12	–
Змістовий модуль 2. Психологічна традиція вивчення конфлікту						
<i>Тема 3.</i> Конфлікт в різних підходах	7,5	0,5	–	1	6	–
<i>Тема 4.</i> Види конфліктів	6,5	0,5	–	–	6	–
<i>Тема 5.</i> Методи вивчення конфліктів	9	1	–	–	8	–
Разом за змістовим модулем 2	23	2	–	1	20	–
Змістовий модуль 3. Феноменологія конфліктів						
<i>Тема 6.</i> Компоненти проблемного поля конфліктів	9	1	–	2	6	–
<i>Тема 7.</i> Виникнення конфліктів	7	1	–	–	6	–
Разом за змістовим модулем 3	16	2	–	2	12	–
Змістовий модуль 4. Розв'язання конфліктів						
<i>Тема 8.</i> Управління конфліктами	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 9.</i> Робота з конфліктами в психологічній традиції	9	1	–	2	6	–
Разом за змістовим модулем 4	16	2	–	2	12	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	70	8	–	6	56	–
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	90	8	–	6	56	20
Підсумковий контроль – залік						

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет і об'єкт психології конфлікту.

1. Інтерпретація поняття: "конфлікт в буденному житті і в науці". Конфлікт як широке коло різнорівневих явищ.
2. Ознаки конфлікту. Класифікація конфліктних явищ. Конфлікт як об'єкт дослідження в різних наукових дисциплінах.
3. Наукове визначення конфлікту.
4. Психологічні фактори конфлікту як предмет дослідження психологічної науки.

Література: [2, 3, 5, 7, 15].

Тема 3. Конфлікт в різних підходах.

1. Конфлікт в психоаналізі З. Фрейда.
2. Внутрішній конфлікт в інтерпретації К. Хорні. Невротична особистість, невротичний конфлікт.
3. Біхевіористська традиція вивчення конфлікту – конфлікт як реакція на зовнішні впливи.
4. Конфлікт як відповідна реакція на конкурентну ситуацію (теорія М. Дойча).
5. Ситуаційний підхід до вивчення міжгрупових конфліктів і експерименти М. Шерифа.

Література: [2, 3, 5, 7, 8, 11, 15].

Тема 6. Компоненти проблемного поля конфліктів.

1. Компоненти проблемного поля конфліктів в різних інтерпретаціях (А. Анцупов і А. Шипилов, Л. Петровська та ін.).
2. Структурні характеристики конфлікту – сторони, умови, предмет, дії учасників, результат конфлікту.
3. Динамічні характеристики – стадії і процеси, які виникають на різних стадіях конфлікту.

Література: [1, 9, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 27].

Тема 9. Робота з конфліктами в психологічній традиції.

1. Психотерапія. Робота з конфліктами з позицій психодинамічного підходу.
2. Поведінкова психотерапія. Робота з конфліктами в руслі гуманістичної парадигми – клієнтцентрована терапія Роджерса, гештальт-терапія.
3. Екзистенціальна психотерапія.
4. Психологічне консультування. Групова психотерапевтична робота.

Література: [1, 9, 12, 19, 20, 26, 27].

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми та зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	<p>Тема 1. Предмет і об'єкт психології конфлікту.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення конфліктогенній ситуації і конфлікту. 2. Визначте - конфлікт: добро чи зло? 3. Розведіть поняття спір і суперечка. 4. Розберіть конфлікт як процес. 5. Перелічіть причини конфліктів. 6. Пастка відповідальності як причина конфліктів. 7. Вікові особливості особистості і причини конфліктів 	6
2.	<p>Тема 2. Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте етапи становлення конфліктології як науки. 2. Розкрийте сучасні погляди на конфлікт та його природу. 	6
3.	<p>Тема 3. Конфлікт в різних підходах</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення, розтлумачте суть і роль конфліктів в інтерпретації авторів психодинамічних підходів. 	6
4.	<p>Тема 4. Види конфліктів.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конфлікти: конструктивні і деструктивні, емоційні і ділові, глобальні і локальні, гострі і хронічні, короточасні і тривалі, антагоністичні та неантагоністичні. 2. Внутрішньоособистісний конфлікт. 3. Міжособистісні конфлікти. 4. Конфлікт взаємин. Інформаційний конфлікт. Конфлікт цінностей. Конфлікт інтересів. Конфлікт структурний. 	6
5.	<p>Тема 5. Методи вивчення конфліктів.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз конфлікту. Карта конфлікту. 2. Конфліктологічна експертиза. 	8
6.	<p>Тема 6. Компоненти проблемного поля конфліктів</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура конфлікту: проблема, сторони, позиції. 2. Конфлікт як процес. Розвиток конфлікту на рівні емоцій. <p>Розгортання суперечки у відкрите протистояння.</p>	6
7.	<p>Тема 7. Виникнення конфліктів</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сітка стилів поведінки особистості в конфлікті К. Томаса та Кілмена. Аналіз позитивних і негативних сторін цих стилів. 2. Взаємодія партнерів в конфлікті з різними комбінаціями стилів поведінки в конфлікті та проблема розв'язання (або ескалації конфлікту). <p>Визначення стилів поведінки особистості в конфлікті.</p>	6
8.	<p>Тема 8. Управління конфліктами</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні підходи та концепції переговорів. 2. Підготовка до переговорів. 3. Протистояння емоційному тиску партнера в переговорах. 4. Етапи переговорів. 	6

№ з/п	Назва теми та зміст самостійної роботи	Кількість годин
	5. Принципи позиційних і принципових переговорів. 6. Підписання угоди. 7. Моделі посередництва. Посередницька служба і психологія конфлікту. 8. Вимоги до особистості посередника. 9. Своєрідність посередництва в різних сферах життя: міжнародні конфлікти, трудові спори, сімейні конфлікти, тощо. 10. Процедура фасилітації як процедури примирення. 11. Вимоги до особистості фасилітатора. 12. Правила фасилітації. 13. Своєрідність експертної поради як процедури примирення. 14. Психолог як експерт. 15. Група як експерт. Прийняття рішення в групі.	
9.	Тема 9. Робота з конфліктами в психологічній традиції Завдання: 1. Діагностика внутрішніх конфліктів. 2. Діагностика психологічного захисту. 3. Діагностика копінг-стратегій. 4. Робота з внутрішнім конфліктом в психотерапії та психокорекції. 5. Вікові особливості конфліктної поведінки. 6. Корекція конфліктної поведінки: ефективність різноманітних технік. 7. Соціально-психологічний тренінг – «школа» вмінь і навичок розв'язання конфліктів. 8. Конфліктологічна експертиза: проблеми і перспективи.	6
	Разом:	56

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння ними основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- праці з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою;
- опрацювання статистичної інформації;
- написання рефератів з проблем курсу.

Кожен студент повинен уміти раціонально організувати свою навчальну самостійну діяльність. Важливим є вміння скласти план своєї роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання приводило до плідних наслідків у навчальному процесі.

Для успішної самостійної роботи значну частину часу студент виділяє для роботи в бібліотеці. Треба розуміти сутність складання алфавітного й тематичного каталогів, вміти швидко знаходити в них необхідну літературу, знати особливості бібліографічного шифрування. Для плідної роботи з літературними джерелами студентові корисно скласти свою власну бібліографію, заповнюючи бібліографічні картки на необхідні для нього книги, брошури або статті. Для роботи у бібліотеках студенту необхідно знати їх структуру, спеціалізацію окремих підрозділів, вміти користуватися різноманітними каталогами, правильно заповнювати бланки вимоги на літературу тощо.

Відібрана для самостійного опрацювання література може бути різною як за обсягом наукових даних, так і за характером їхнього викладу. Потрібно відібрати необхідний для опрацювання матеріал (розділи, підрозділи тощо), а також розсортувати його за важливістю (що для детального вивчення, а що для ознайомчого читання). Процес читання має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих питань слід обов'язково повертатися, наводити додаткові довідки, щоб зрозуміти сутність думки автора. Знання незнайомих термінів слід одразу ж з'ясувати за тлумачними словниками, енциклопедіями або спеціалізованими довідниками. У процесі роботи з літературою корисно

робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих висловів на аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез.

Конспект є стислим викладом основної сутності опрацьованого літературного матеріалу. Конспект має бути стислим, змістовним і записаним своїми словами і формулюваннями. Класичні визначення, оригінальні думки, вислови слід записувати до конспекту повністю з посиланням на автора, джерело і сторінку. У процесі конспектування важливо витримувати логічний зв'язок між окремими складовими тексту. У тексті конспекту корисно підкреслювати найважливіші теоретичні положення, визначення, висновки і робити помітки на полях. Систематичне конспектування опрацьованого матеріалу дисциплінує розум, відпрацьовує вміння формулювати свої думки в короткій змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Для цілісного уявлення про навчальну дисципліну студентові необхідно користуватися довідковою літературою: енциклопедіями, енциклопедичними словниками, галузевими довідниками тощо.

Майбутній фахівець повинен достатньо вправно користуватися персональним комп'ютером. Робота з матеріалами "Інтернету" надає можливість отримувати найновішу інформацію з різних сфер життя нашої держави.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

для студентів заочної форми навчання

7.1. Виконання контрольної роботи передбачає реферативний тип викладу навчального матеріалу за відповідним тематичним варіантом. Кожен варіант включає індивідуальне завдання з тематики, визначеної навчальною програмою з дисципліни, за якою виконується контрольна робота.

7.2. Вибір варіанта здійснюється на основі списку групи, представленого деканатом. Студент, який в списку значиться за номером першим виконує контрольну роботу № 1, другий – № 2, третій – № 3 і т.ін. Завдання, виконане не за своїм варіантом не зараховується.

7.3. Контрольна робота з дисципліни *«Психологія конфлікту»* складається з одного теоретичного питання.

7.4. У контрольній роботі реферативного характеру студент повинен показати достатній рівень теоретичних знань з предмету, а також виявити вміння застосовувати одержані знання для вирішення конкретних навчальних проблем.

7.5. Контрольна робота повинна мати самостійний характер. Недопустимо запозичення тексту, фактичних даних із літературних джерел без посилання на них. Тому контрольні роботи, написані без врахування цих вимог, викладачем перевірятися не будуть.

7.6. Студент може спиратися у своїй роботі на відповідну навчальну і монографічну літературу з даної проблеми. При цьому, якщо він наводить цитату чи запозичує із літературного джерела якість теоретичне положення (наприклад, визначення, висновки дослідження, думку автора літературного джерела з того чи іншого питання тощо), то обов'язково треба робити посилання на літературне джерело.

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота виконується державною (українською) мовою.

Обсяг контрольної роботи *не повинен перевищувати 15 сторінок комп'ютерного тексту*. Контрольна робота має бути оформлена належним чином (див. Патица Н. І. Стандарти на оформлення магістерських, дипломних, бакалаврських, курсових, контрольних робіт та рефератів. Київ: ІПК ДСЗУ, 2008. 26 с.).

Контрольна робота має бути виконана і направлена для перевірки протягом міжсесійного періоду, тобто навчального року, протягом якого здійснюється робота студента над засвоєнням навчального матеріалу як самостійно, так і під керівництвом викладача, але не пізніше як за 30 днів до початку сесії для студентів заочної форми навчання, передбаченої навчальним планом.

ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота оцінюється за чотирибальною національною шкалою та в балах за кредитно-трансфертною системою:

Оцінка ECTS	Оцінка у національній шкалі	Бали за ECTS
A (відмінно)	5 (відмінно)	47 - 50
B (дуже добре)	4 (добре)	44 - 46
C (добре)		40 - 43
D (задовільно)	3 (задовільно)	35 - 39
E (достатньо)		30 - 34
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)	18 - 29
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням		1-17

У разі отримання студентом незадовільної оцінки, останній повинен усунути виявлені недоліки і повторно захистити її в установленій викладачем строк.

Студент, який не виконав контрольної роботи або якщо його робота не зарахована за результатами її виконання, не допускається до семестрового контролю з дисципліни.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Теоретичні питання:

1. Класифікація конфліктних явищ.
2. Філософсько-соціологічна традиція у вивченні конфліктів.
3. Інтрапсихічна інтерпретація конфліктів.
4. Психологічна традиція у вивченні конфліктів.
5. Ситуаційні підходи до вивчення конфліктів.
6. Когнітивістські підходи до вивчення конфліктів.
7. Функції конфліктів.
8. Види конфліктів.
9. Внутрішньоособистісні конфлікти.
10. Міжособистісні конфлікти.
11. Міжгрупові конфлікти.
12. Внутрішньогрупові конфлікти.
13. Методи вивчення конфлікту. Характеристики конфлікту.
14. Виникнення конфліктів: оцінка ситуації.
15. Виникнення конфліктів: вибір стратегії реагування.
16. Вирішення конфліктів: конфліктологічна традиція.
17. Засоби врегулювання конфліктів.
18. Психологічна традиція роботи з конфліктами.
19. Вирішення конфлікту: посередництво психолога.
20. Принципи психологічного посередництва.
21. Процес психологічного посередництва.
22. Становлення конфліктології як науки.
23. Психопрофілактика та психокорекція конфліктів.
24. Поняття, зміст та структура конфлікту.
25. Зміст, суть, структура внутрішньоособистісних конфліктів.
26. Аналіз внутрішньоособистісних конфліктів відомими вченими психологами.
27. Конфлікти, шляхи їх подолання.
28. Конфлікти: сутність і подолання.
29. Конфлікт в когнітивістській парадигмі.
30. Конфлікт і поведінкова парадигма.

Практичні завдання:

Завдання № 1. Описати реальний міжособистісний конфлікт. Визначити причини.

Завдання № 2. Навести приклади конфліктів взаємин, цінностей, інтересів, структурних, інформаційних.

Завдання № 3. Розробити програму психокорекції для випадку:

На консультацію прийшла жінка 43 роки. Переживає сильну фрустрацію через обставини, що склалися в її житті. Її донька (23 роки) живе з приятелем (не одружені). Обидва студенти і самі себе матеріально не забезпечують. Ця ситуація призвела до серйозного конфлікту в сім'ї: чоловік клієнтки обурений поведінкою доньки, відмовляється їй допомагати і забороняє це робити дружині. Чоловіка клієнтки підтримують його батьки, що живуть в селі. Живе клієнтка зі своєю сім'єю разом з її батьками, які до зятя ставляться з упередженням, але звинувачують доньку, що «розпестила» онуку. Матеріальне становище сім'ї далеко не найкраще: часто доводиться відмовляти собі в необхідному.

Завдання № 4. Розробити програму психокорекції для випадку:

На консультацію прийшов хлопець 19 років (студент, відмінник, староста групи). Має молодих батьків (їм по 35 років), але не знаходить з ними спільної мови, йому здається, що він їм не потрібен. Батьки не цікавляться його життям, інколи навіть докоряють, що він досі «сидить у них на шії», хоча він грошей майже не бере, має роботу і на свої видатки заробляє. Хлопець любить батьків і ця ситуація для нього нестерпна. Батьки, на думку клієнта, люблять, піклуються і пестять лише його молодшу сестру (5 років).

Завдання № 5. Розробити програму психокорекції для випадку:

На консультацію прийшов чоловік 45 років, приватний підприємець, власник сітки парфумерних крамниць. Фірму він утворив разом з двома своїми друзями 7 років тому. Клієнт вважає себе ініціатором створення фірми. Спочатку все йшло добре: друзі розподілили обов'язки, довіряли один одному, бізнес активно розвивався. Клієнт намагався працювати якомога активніше, не рахувався з часом, вкладав всі свої кошти в розвиток справи. Останнім часом стосунки з друзями-партнерами стають все гіршими. Вони звинувачують клієнта у тому, що він узурпував владу у фірмі, одноосібно приймає рішення, не дослухається до їхньої думки. Клієнт вважає, що вони йому заздрять, що самі усунулися від керівництва бізнесом, не сприяють його розвиткові, забагато коштів витрачають на свої примхи та забаганки своїх домашніх.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються:

1. *Теоретико-інформаційні методи навчання:*

- усне логічне цілісне викладення навчального матеріалу (лекція);
- діалогічно побудоване усне викладення (бесіда);
- пояснення, демонстрація.

2. *Практико-операційні методи навчання (практичні роботи):*

- вправи;
- рішення завдань.

3. *Пошуково-творчі методи навчання (семінарські заняття):*

- аналіз конкретних ситуацій (проблемних, звичайних, нетипових);
- групове обговорення питання;
- дискусії.

4. *Методи самостійної роботи студентів:*

- читання (робота з підручником й іншими учбово-методичними посібниками);
- конспектування;
- рішення завдань і проблемних ситуацій;
- творчі завдання.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ *на практичних заняттях* запроваджуються різні навчальні технології: обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Накопичення балів студентами відбувається у період вивчення дисципліни на підставі **двох основних видів контролю**:

1) **поточного** (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремої теми чи модуля під час вивчення курсу):

- усне тематичне опитування;
- модульні контрольні роботи;
- поточне тестування.

2) **підсумкового** (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу по завершенню курсу):

- семестровий залік/екзамен;
- підсумкові контрольні роботи;
- підсумкове тестування.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання модульного завдання.

Поточний контроль знань, вмінь та навичок студентів передбачає застосування таких видів:

- тестові завдання;
- обговорення проблеми, дискусія;
- аналіз конкретних ситуацій (поданих у вигляді усного, текстового або графічного матеріалу);
- ділові ігри (кейс-методи);
- презентації результатів роботи;
- інші.

Об'єктом **підсумкового контролю знань** студентів у формі **заліку** є виконання тестових завдань, що відображають програмний курс навчальної дисципліни та потребують вміння синтезувати отримані знання.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота								Підсумковий тест	Сума	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	50	100
50										

Оцінювання знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про навчальні досягнення студентів та про ефективність праці викладача.

Перевірка знань може здійснюватися в усній та письмовій формі. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії.

Оцінювання виконаних завдань і відповідей здійснюється з дотриманням принципів систематичності, диференційованості, об'єктивності.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, підсумовувати.

У процесі перевірки знань використовується модульно-рейтингова система оцінювання. Результати навчальної діяльності оцінюються за 100-бальною шкалою. Критично-розрахунковий максимум для допуску до іспиту – 50 балів (заочна форма навчання).

За результатами вивчення дисципліни обов'язковим є підсумкове накопичення розрахункового мінімуму балів – 60 балів.

Методи контролю плануються у письмовій формі. Невід'ємною частиною контролю є наявність у студентів конспекту лекцій та відвідування занять, а також своєчасне виконання індивідуальної та самостійної роботи. Модульні контрольні роботи складаються з теоретичних питань, ситуаційних, і творчих завдань, тестів різного рівня складності. Ці завдання поєднуються у пропорції, яка логічно врівноважує теоретичну і практичну складову роботи.

Іспит здійснюється у формі письмової роботи, за яку можна одержати максимально до 25 балів (денна форма навчання) та 50 балів (заочна форма навчання), складається з теоретичних питань, практичних завдань, тестів різного рівня складності, які поєднуються у пропорції, що логічно врівноважує теоретичну і практичну частину екзамену. Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж розрахунковий мінімум – 60 балів, вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A);
- 82-89 балів – **добре** (B);
- 75-81 балів – **добре** (C);
- 68-74 балів – **задовільно** (D);
- 61-67 балів – **задовільно** (E);
- 35-60 балів – **незадовільно** з можливістю повторного складання (FX);
- 1-34 балів – **незадовільно** з обов'язковим повторним курсом (F).

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях:

Оцінка «відмінно» (5 балів):

- свідоме, глибоке і повне засвоєння і розуміння програмного матеріалу;
- виклад матеріалу впевнений, логічний, лаконічний, аргументований;
- уміння аналізувати відповідні положення, поняття, твердження;
- самостійне, творче застосування знань.

Оцінка «добре» (4 бали):

- свідоме з незначними помилками та прогалинами засвоєння програмного матеріалу, які студент здатен виправити після зауважень або за допомогою викладача;
- самостійне репродуктивне застосування знань;
- деякі порушення логіки та послідовності відповіді.

Оцінка «задовільно» (3 бали):

- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу із великими прогалинами;
- порушення логіки та послідовності відповіді, несамостійність мислення.
- репродуктивне застосування знань за вказівками викладача.

Оцінка «незадовільно»: (0-2 бали):

- відсутність знань, умінь та навичок;
- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу з великими прогалинами;
- відсутність самостійності, неспроможність виправити помилки при зауваженні чи додаткових запитаннях.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання:

Оцінка «відмінно» (17-20 балів):

- повне, правильне, змістовне виконання завдання;
- самостійне, творче, ініціативне застосування знань;
- поєднання повноти та лаконічності у виконанні завдання;
- відмінна якість оформлення.

Оцінка «добре» (12-16 балів):

- послідовне, лаконічне виконання завдання;
- самостійне репродуктивне застосування знань за вказівками викладача;
- старанність і вправність у застосуванні набутих знань;
- добра якість оформлення.

Оцінка «задовільно» (6-11 балів):

- механічність, фрагментарність виконання завдання;
- порушення логіки та послідовності подання інформації;
- недостатня самостійність мислення;
- задовільна якість оформлення.

Оцінка «незадовільно» (0-5 балів):

- неповне виконання завдання;
- неповне висвітлення матеріалу;
- фрагментарність подання інформації;
- незадовільна якість оформлення.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- навчально-методичний комплекс дисципліни (навчальна програма, робоча програма, комплекс контрольних робіт);
- навчально-методичні видання;
- комплекс тестових завдань;
- лекції-презентації;
- ілюстрації;
- допоміжний роздатковий матеріал.

12. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Що виступає предметом психології конфлікту?
2. У чому полягає психологічне посередництво у вирішенні конфліктів?
3. Які функції конфліктів Вам відомі?
4. Які методи використовуються при вивченні конфліктів?
5. У чому полягають позитивні функції конфліктів?
6. Які шляхи подолання конфліктів Вам відомі?
7. Як розуміється конфлікт з точки зору когнітивістських підходів?
8. Які ознаки конфліктів Ви знаєте?
9. Як розуміється конфлікт з точки зору ситуаційних підходів?
10. У чому полягає спільність конфліктів різних видів?
11. Що таке міжособистісний конфлікт?
12. Які стратегії реагування на конфліктну ситуацію Ви знаєте?
13. Що таке "структурні" характеристики конфлікту?
14. Що таке "динамічні" характеристики конфлікту?
15. Які принципи психологічного посередництва Вам відомі?
16. Як класифікуються конфліктні явища?
17. У чому полягає сутність внутрішньоособистісного конфлікту?
18. Структурні характеристики конфлікту.
19. Як розуміється конфлікт в психодинамічному підході?
20. Розкрийте сутність функціональної моделі організації суспільства.
21. Які стратегії реагування на конфліктні ситуації Ви знаєте?
22. Що таке медіаторство?
23. Розкрийте сутність конфліктної моделі організації суспільства.
24. Розкрийте сутність теорії конкуренції і кооперації М. Дойча.
25. Як інтерпретується конфлікт в класичному психоаналізі?
26. Що таке "невротична особистість" і "невротичний конфлікт" інтерпретації К. Хорні?
27. Стадії психосоціального розвитку і конфлікт за Е. Еріксоном.
28. Типи соціальної спрямованості особистості за К. Хорні та конфлікт.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування. Укладачі: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Герешко. Львів: ПАІС, 2007. 206 с.
2. Березовська Л.І., Юрков О.С. Психологія конфлікту: навч.-метод. посіб. Мукачево: МДУ, 2016. 201 с.
3. Гірник А.М. Основи конфліктології. Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. 222 с.
4. Гірник А., Бодро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. Київ, 2003. 236 с.
5. Гребеньков Г.В., Краснонос Ю.М., Смоктей А.О., Тимченко О.В. Конфліктологія. Навчальний посібник. Львів: "Магнолія 2006". 229 с.
6. Грабовська С. Конфлікти без насильства: посіб. / С. Грабовська, Т. Равчина. – Львів, 2003. – 276 с.
7. Гришина Н.В. Психология конфликта. Москва, 2000. 425 с.
8. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту. Київ: Каравела, 2013. 303 с.
9. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: Питер, 2001. 395 с.
10. Коммуникативная компетентность руководителя: метод. рек. Сост. А.Н. Гирнык, Н.П. Тименко, В.В. Савченко, И.И. Авдеева. Севастополь, 1994. 115 с.
11. Конфліктологічна експертиза: теорія і методика. Київ, 1999. 100 с.
12. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: учеб. пособ. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
13. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2007. 416 с.
14. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. 4-е изд. СПб.: Питер, 2000. 522 с.
15. Пірен М.І. Основи конфліктології. Київ, 1998. 238 с.
16. Примуш М.В. Конфліктологія. Навч. посіб. Київ: Професіонал, 2006. 288 с.
17. Психология конфликта. Сост. и общ ред. Н.В. Гришиной. СПб.: Питер, 2001. 448 с.

Додаткова:

18. Андреева Г.М. Социальная психология: учеб. для вузов. Москва: Аспект-Пресс, 2003. 363 с.
19. Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. СПб.: Прайм-Еврознак, 2004. 560 с.

20. Бондарчук О.І., Карамушка Л.М., Нежинська О.О. Психологічні умови попередження та розв'язання конфліктів в освітніх організаціях: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. НАПН України. Ун-т менедж. освіти. Київ, 2016. 36 с.
21. Московичи С. Век толпы: Исторический трактат по психологии масс. Пер. с фр. Москва: «Центр психологии и психотерапии», 1998. 480 с.
22. Назаретян А.П. Психология стихийного массового поведения. Москва: Академия, 2005. 136 с.
23. Райгородский Д. Психология масс. Хрестоматия. Самара: «Бахрах-М», 2010. 592 с.
24. Разум С. Психология социализации и социальная адаптация человека. СПб.: Речь, 2007. 365 с.
25. Світлична В.В. Психологія управління і конфліктологія. Харків: ХІБС УБС НБУ, 2014. 54 с.
26. Сінгаєвський І.О., Репіч Т.А. Управління конфліктами. Київ: НУХТ, 2012. 80 с.
27. Шейнов В. Психология лидерства, влияние власти. Минск: Харвест, 2008. 656 с.

Інформаційні ресурси:

28. Світова цифрова бібліотека URL: <https://www.wdl.org/ru/>
29. Цифрова бібліотека тематичних текстових збірок. URL: <https://www.twirpx.com>
30. Directory of Open Access Books. URL: <https://www.doabooks.org>
31. Europeana Collections. URL: <https://www.europeana.eu/portal/ru>
32. Психологический Портал. URL: <https://www.live-and-learn.ru>

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	8
5. Теми практичних занять	9
6. Самостійна робота	10
7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання	14
8. Методи навчання	18
9. Методи контролю	19
10. Розподіл балів, які отримують студенти	20
11. Методичне забезпечення	22
12. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю знань	23
13. Рекомендована література	24

Навчально-методичне видання

Нежинська Олена Олександрівна

**Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни
«Психологія конфлікту»**

Відповідальний за випуск Л.М. Завиніченко
Комп'ютерний набір О.О. Нежинська

Підписано до друку 29.11.2018 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,0.
Наклад 10 прим. Зам. № _____

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції. Серія ДК №1805 від 25.05.2004.

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)
03038, Київ – 38, вул. Нововокзальна, 17.
Тел./факс (044) 536-14-85